

Felcím: **Sajtóapostolból apostolutód (8. rész)**

Cím: **Érkezik egy fiú, aki pap lesz**

Alcím: **Szerdahelyi Csongor beszélgetése Huzsvár László (1931-2016) nyugalmazott nagybecskereki megyéspüspökkel 2012-ben**

– **Püspök úr már elmúlt nyolcvan éves, és még élnek egykori tanárai. Ez nagy ajándék.**

– Most már évente van érettségi találkozónk. Ötvenben érettségiztünk. Kezdetben csak tízévenként tartottunk találkozót. Az ötvenedik évfordulón elhatároztuk, hogy sűrűbben kell összejönnünk, mert tíz év alatt annyira megvénültünk, hogy alig ismertük meg egymást. Különösen szokatlan volt a hölgyek – ahogy mi mondjuk –, a lányok viszontlátása, amikor megöregedtek és aranyos nagymamákká váltak.

– **Úgy tűnik, hogy a zentai gimnázium igazi békebeli iskola volt.**

– Igen. Teljesen önálló magyar nyelvű gimnázium volt. Jóval az első világháború előtt, a millennium táján alapították. Ebben az alma materben otthon éreztük magunkat. A benyomásunk az volt, hogy egy magyarországi, mondjuk kecskeméti, pécsi vagy debreceni gimnáziumban hallgatjuk az előadásokat. Olyan nagyon szép volt a magyar nyelvűségnek a megnyilvánulása, és az az élmény, amit úgy hívunk, hogy magyar tudományos elegancia. A tanáraink felhívták a figyelmünket, hogy melyik tudományágakban kik voltak a magyar feltalálók, újítók. Ez magával ragadott bennünket, engem is.

– **A papi hivatás ekkor már mocorgott a főgimnáziumi tanulóban?**

– Már úgy jöttem ide, hogy pap leszek. Mire megérkeztem Zentára, egy diáklány Kanizsáról, aki ott is osztálytársam volt, átvitte a híremet, hogy érkezik egy fiú, aki pap lesz. Miután osztálytársaimmal összeismerkedtem, addigra már úgy tekintettek rám, mint papjelöltre. Nem tévedtek. Hivatásommal kapcsolatos kérdezősködésükre igennel válaszoltam.

Közcím: **Nem provokáltak, inkább érdeklődtek**

– **Bizonyára a tanárok is tudomást szereztek e törekvéséről.**

– Természetesen értesültek róla. Érdekes volt tapasztalnom, hogy a tanárok, bár különböző világnézetűek voltak, ennek ellenére irányomban úgy viselkedtek, mintha már teológus lennék. Elfogadtak partnernek. A szünetekben együtt sétáltunk, beszélgettünk többször vallási kérdésekről is. Hasonlóképpen viszonyultak hozzám diáktársaim, többségük zentai volt. A városban erősek voltak még ebben az időben is a szabadelvű, olykor szabadkőműves jellegű, 19. század végi hagyományok. Osztálytársaim is részben ilyen családokból származtak és agnosztikus jellegű kérdésekkel ostromolták a „teológust”.

– **Provokálni próbálták?**

– Nem nevezném provokálásnak, inkább érdeklődésnek, kíváncsiságnak. Közéjük valóként szívesen elbeszélgettek velem mindazokról a csiklandós témákról, amikkel akkor már az újonnan alakult, irányított jugoszláv sajtó támadta az egyházat. A folyóiratokban, újságokban minden karácsonyra, húsvétra vagy más jelesebb, keresztény jellegű dátumra megjelentek a megrendelt „leleplező” cikkek, észbontó ostobaságokkal.

– **Szeretett zentai diák lenni?**

– Zenta olyan felfogású város volt, amelyben a gimnáziumnak tekintélye volt. A szépen kiépített Tisza-parti település nagyon vonzó volt számomra. A gimnáziumból órák előtt és után állandóan a Tisza-parton sétáltunk, ott folytattuk azoknak a problémáknak a taglalását, amelyek kihívóan hatottak ránk. Kedves légkörben és őszinte baráti hangulatban tudtunk beszélgetni egymással. A magyarságtudat témája gyakran előkerült. Tanáraink óvatos fogalmazásában ugyan, de éreztették velünk, hogy főgimnáziumunk a magyar értelmiségiek egyik fellegvára. Átéreztük, hogy nagy feladatok várnak ránk.

– **Zentának ma nincs a város központjában katolikus nagytemploma. Miért?**

– Ennek érdekes a története. Diákkoromban a gimnáziumhoz közeli főtéren állt a csak félig felépült katolikus templom. Még a királyi Jugoszlávia idején politikai okokból tiltották továbbépíteni, noha a Szent Istvánról nevezett katolikus egyházközség ismételten kérelmezte az építkezés befejezését. Azért kellett a meglévő falakat is lebontani, hogy jobban érvényesülhessen a szintén a főtéren emelt ortodox templom.

– **A kommunista ideológia nyomulása mennyire volt érezhető a gimnazista számára?**

– Bizonyos ünnepi alkalmakkor kivezényeltek minket, gimnazistákat is, együtt a kisiskolásokkal. A főtéren gyülekeztek a közhivatalok tisztségviselői, az üzemek munkásai, a félénk parasztgazdák, a még önálló iparosok stb. A kézzel rajzolt nagyméretű Marx-, Engels-, Lenin-, Sztálin-, Tito-, Ranković-, Kardelj-ábrázolásokat két-két személy hozta táblára erősítve, mások nagy, piros betűs jelmondatokat cipeltek. Közben beordítók mondták ki a

neveket, olvasták a jelmondatokat. Minden beordítás után torkunk szakadtából kiáltoznunk kellett magyarul és szerbül: „Éljen – Živio!” Jártunk utcáról utcára. Ugyanakkor a közbeeső keresztutcákon terelték az összebilincsel, már letartóztatott kulákoknak mondott földműveseket, hadd lássa mindenki, mi vár a nép ellenségeire. Az egybegyűlteknak buzdító beszédekkel kellett végighallgatniuk. Elhangzott a jugoszláv himnusz, majd következett a zenés ünneplés, partizán dalok, szerbül, magyarul. Egy-egy utcasarkon mi igyekeztünk megszökni a felvonulásból.

Közcím: Egyre többen vallották magukat jugoszlávoknak

– Az állam nem akarta elszerbesíteni az iskolát?

– Az akkori iskolapolitikának érdekes szándéka volt: emelni a kisebbségek műveltségi szintjét, és népszerűsíteni a jugoszláv gondolatiságot. Az öt államalkotó nép fogalma mellé bevezették a nemzetiség fogalmát. S ehhez két sajátosságot csatoltak. Magyarok, olaszok, románok stb. ezek szerint nem voltak nép, sem kisebbség, hanem nemzetiség. Lehetett az állampolgár jugoszláv, sőt muszlim nemzetiségű is. Ettől kezdve minden népszámláláskor egyre többen vallották magukat jugoszlávnak, holott magyarok, olaszok, bolgárok stb. voltak. Így azután pl. a magyar–szerb vegyes házasságban élők közül sokan magukat is, gyermekeiket is jugoszlávnak mondták a népszámlálók előtt. Tito arról álmodott, hogy Jugoszláviának valamennyi állampolgára előbb-utóbb eljugoszlávosodik. Ez menthette volna meg a jugoszláv államszövetséget a széthúzástól. Az újvidéki egyetemhez kapcsolódó Hungarológiai Intézet párttól kapott küldetése az volt, hogy elhitesse az itteni magyarsággal, hogy önálló magyar tömb vagyunk a demokratikus Jugoszlávia keretein belül, amely független a magyarországi kultúrától, és olyan jugoszlávhú és szerbbarát értelmiségi elitet igyekezett nevelni, amely kész azonosulni az úgynevezett jugoszlávizmussal. Ebben a szellemben nevelték a bölcsészeti karon a leendő tanárokat, sajnos a magyartanárokat is, és különösen a tanítóképzősöket Szabadkán, majd Zomborban.

– Végül is eredményes volt ez a Tito-féle jugoszlávizmus? Sikerült a magyarságot lélekben elszakítani Magyarországtól?

– Csak részlegesen sikerült, de sajnos egyre eredményesebbek voltak az ilyen irányú törekvések az elszíntelenedő értelmiségiek körében, akik párttagsági könyvvel a zsebükben az „ez van, ezt kell szeretni” elvet vallották. Ez a helyzet igen nehéz feladat elé állította a Vajdaságban élő félmillió katolikusságot vallási megmaradásukat és nemzeti fennmaradásukat illetően. A többség mindig önmagába olvasztja a kisebbséget. A vegyes

házaságból született gyermekek, bár a keresztséget szüleik többnyire egyházunktól kérték, nyelvi pusztulásuk miatt nem voltak oktathatók hitismeretből magyarul. Szüleik szerb nyelvű iskolába írták őket. A Jovanović Ildikók, a Szőlősi Duškók és a Tornai Smiljanák nem voltak képesek helyes kiejtéssel elmondani az Üdvözlégyet. Jézusunk egyértelműen mondja: engedjétek őket hozzám! Magyar ajkú papnak szerbül kellett tanítania őket a Miatyánkra.

– **Most kissé előreszaladtunk az időben. Mikor ön zentai gimnazista volt, hol működtek még magyar gimnáziumok?**

– Újvidéken, Szabadkán, Nagybecskereken, Törökkanizsán, Becsén, Szenttamáson és Zomborban. Ezekről az iskoláktól azt is elvárta a hatalom, hogy a diákjaikban sajátosan jugoszláviai magyar tudatot alakítsanak ki.

– **Ennek mi volt a lényege?**

– A kultúrpolitika arra törekedett, hogy olyan önálló magyar közösségi tudat alakuljon ki bennünk, amely nem törekszik különösebb kapcsolatra az anyaországi kultúrérettel. Elsősorban az újvidéki Fórum Kiadóháznak szánták azt a feladatot, hogy ilyen szellemiségű magyar, de egyben kommunista eszmeiséget hirdető napi, heti- és havi lapokkal lássa el a nagyközönséget. Ezt a béklyót a kiadóház később egyre inkább ledobta magáról.

Közcím: **A zentai iskoláskor nyomán**

– **Mit jelentettek az ön számára a zentai gimnazista évek?**

– A legfontosabb talán az volt, hogy meg kellett küzdenem a hivatalos ideológia blöffjeivel. A biológiatanár például az élettannal kapcsolatban kénytelen volt a marxizmus által színezett darwinizmus teóriáját erőltetni. A többi tantárgynál is hasonlóan jártak el, kivéve a magyartanárokat. Ők magyar tanárok maradtak, külön írva is. Ez számomra nagyon fontos volt. A bölcsészetet, a filozófiát szerb tanárra bízták, aki ugyan nagyon csúnyán törte a magyar szót, de nagy hévvel igyekezett minket meggyőzni. Bordoški Boško volt a neve. Az összekuszáltan idézett filozófusok – Marx, Engels, Nietzsche, Hegel és a többiek – alkalmasnak tűntek arra, hogy minket valamiképpen rákapcsoljanak arra a szellemiségre, amit a Tito-féle ideológia hirdetett.

– **Ön 1950-ben érettségizett. Ekkortájt volt Tito a láncos kutya, a legveszélyesebb imperialista bérenc Rákosiék retorikájában. Tehát magyar részről is minden erővel igyekeztek elzárni a közlekedést az anyaország és a jugoszláviai magyarság között. Erre is válasz lehetett Tito törekvése a vajdasági magyarság Magyarországtól független,**

önálló, illetve a soknemzetiségű Jugoszláviába beilleszkedő vezető rétegének megteremtésére?

– Igen, ez egy jól átgondolt, már akkor felismerhető kultúrpolitika volt, amely arra irányult, hogy megszülessék egy Magyarországtól érzelmileg és kulturális szempontból teljesen elszakadó jugoszláv magyar (júgómagyar) kisebbség.

– **A magyar területek elszerbesítése nem volt napirenden?**

– Szép csendben folyt. A tízévenkénti népszámlálás jól mutatta, hogy a nagy magyar helységekben fokozatosan apadt a magukat magyarnak vallók létszáma, ellenben erősödött a „jugoszláv nemzetiségűeké.” Egyre többen megalkuvón azt vallották, hogy ami van, ahhoz kell okosan igazodni.

– **Nem szerb vagy horvát, hanem jugoszláv. Ez elég abszurd, és gondolom, a szerbek vagy a horvátok körében nem is volt annyira népszerű, mint a kisebbségek körében.**

– Tito vezette be az új kifejezést, a jugoszlávot, ami nonszensz, de sokan megkedvelték még Zentán is.

– **Ön azonban megmaradt magyarnak.**

– Hálás vagyok ezért szüleimnek és Zentának is. A tanárait érdekelte az a fiatalember, akiről tudták, hogy vallásos, akiben felismerték az értelmiségi adottságokat. Odaérkezésemtől kezdve az órák közti szünetekben szívesen elbeszélgettek velem, és örömmel látták, hogy van válaszom azokra az áltudományos vélekedésekre, amiket akkoriban hivatalosan tálalt a tömegeknek a jugoszláv sajtó. Ez számomra megtiszteltetést és élményt jelentett.

Közcím: A papjelölt városi pionírvezető

– **Osztálytársai között voltak más elkötelezett keresztények is, esetleg papi hivatást választók?**

– Voltak néhányan. Az én évfolyamomból később paptársam lett Nacsa Sándor, az utánunk érkező évfolyamból pedig Sóti Imre és Léner István. Jelenlétünk sokat számított. Az osztálytársak, a lányok is, fiúk is bizalommal közeledtek felém, kérték a tanácsomat. Lelki atyai szerepet töltöttem be. Nem tartoztunk a liberális többséghez. Amikor fejleszteni kezdték a pionír mozgalmat, keresztűzbe kerültünk. Főgimnáziumi felsősöket választottak az alsósok úttörővezetőinek. Én is pionírvezető lettem, sőt végül Zenta város egész területére engem szemeltek ki a pionír szövetség elnökének.

– **Ezek szerint püspök úrnak még mozgalmi múltja is van.**

– Osztálytársaimmal szívesen vállaltuk a pionírvezetői tisztséget, de egyáltalán nem hódoltunk be az ateizáló törekvéseknek. Viszont ez idő tájt már egyeseket be kívántak vonni a kommunista ifjak szövetségébe. Akiket sikerült beszervezni, azok erkölcsileg a legmegkérdőjelezhetőbb fiúk és lányok voltak. Többek között feladatuk volt biztatni a társaikat, hogy jelentkezzenek nyári építőtáborba. Mi visszatartottuk magunkat arra hivatkozva, hogy a ránk bízott kisebbekkel kell töltenünk a nyarat. Az a néhány fiú és lány, akik már az ifjú kommunisták szövetségének a tagjai voltak, az építőtábort mesés szép színekben tüntették fel.

– **Hol voltak ezek az építőtáborok? Nálunk a Hanságba vitték a fiatalokat mocsarat lecsapolni.**

– Nálunk is nagyon nehéz fizikai munkát végeztek a fiatalokkal. A Šamac–Szarajevó vasútvonalat építették velük, majd a belgrádi–zágrábi autópályát. A legveszélyesebb az volt, hogy ezekben a nyári három–négyhetes táborokban agymosással fárasztották a fiatalokat az esti tábortűznél. Azt tapasztaltam, hogy azok az osztálytársaim, akik részt vettek ilyen táborozáson, meginogtak a maguk vallási felfogásában, és lelkileg elszíntelenedve, erkölcsi felfogásukban szabadossá váltak.

(Folytatjuk)

Képaláírás:

H_1_8resz: Huzsvár László a zentai főgimnáziumos korában